

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Dissertationes De Actibus Humanis

Karchne, Simon

Augustæ Vindelicorum & Græcensis, 1716

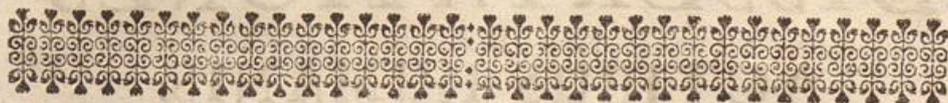
Articulus I. De voluntario in communi, & ejus divisione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39981

fecas, quorum una est immediata, & proxima creata nempe ratio, seu dictamen, quod conscientiam dicimus, altera est mediata, & remota, eaque increata, quam legem aeternam appellat. Utraque regula est scitu necessaria, quia omnis actus humanus est vel moraliter bonus, vel moraliter malus; nequit esse bonus, nisi sit conformis rectæ rationi, & lege divinæ,

aut naturali aut humanæ; nec malus, nisi discortet à recta ratione, & lege, idcirco est necessaria discussio, ac investigatio naturæ utriusque regulæ actûs humani directivæ, quod præstabo post consideratos actus humanos primò in genere, postea in specie de peccatis.

* *
*

DISSERTATIO I.

De voluntario.

ARTICULUS I.

De Voluntario in communi, & ejus divisione.

2. **V**oluntarium tripliciter sumitur. Primò pro voluntario objectivè, estque ipsum objectum volitum per actum voluntatis. Secundò pro voluntario formali, seu pro actu, quo voluntas redditur formaliter volens. Tertiò pro voluntario causali. Quale est principium appetitivum ut tale, id est, elicativum voluntarij formalis. Est notabile discrimen intervolutarium formale, & volitum, quia voluntarium formale comparatur ad appetitum ut effectus ad causam, volitum verò ut objectum ad potentiam, multum autem interest inter objectum & effectum; hic enim in esse suo pendet à causa, secus objectum à potentia, cui obijcitur; unde

diversitas desumitur à priori ex modo diverso tendendi causæ in effectum, & potentia in objectum, vel hoc cognoscendo, ut fit in potentia cognoscitiva, vel id appetendo, quando est appetitiva: cognitio autem, & appetitio cum sint actus immanentes nihil causant in objecto, sed hoc præcisè denominant extrinsecè cognitum & volitum. Rectè nonnulli observant, quòd voluntarium objectivum, seu volitum non nisi latè & improprie dicatur voluntarium, nam quæ desideramus ab alijs fieri sine nostro concursu sunt à nobis volita, secus nobis voluntaria saltem directè.

Descendamus ad voluntarium formale.

§. I.

§. I.

Definitur voluntarium formale.

3. **V**oluntarium juxta Aristotelem 3. *Eth. c. 1.* est, *cujus principium est in eo, qui agit, particularia cognoscente, in quibus actio consistit*: sic definit Aristoteles spontaneum, quam definitionem omnes applicat etiam voluntario ex ejusdem mente, siquidem secundum illum involuntarium oppositum voluntario est id, *cujus principium extrinsecum est agenti*, seu est extra ipsum agens; cui dupliciter potest aliquid esse involuntarium, nempe ex ignorantia, aut ex violentia; involuntarium ex violentia est, *cujus principium est extra, renitente eo, qui agit, aut patitur*: involuntarium ex ignorantia est, quod fit ex ignorantia: ergo à contrario rectè dicitur voluntarium esse id, *cujus principium est intra agens, ità ut istud operetur ex scientia, seu cognitione.* Ex his.

Definitio voluntarium cum communi: *voluntarium est, cujus principium est in agente, sciente singula, in quibus est actus, hoc est, sciente illa, quæ spectant ad actionem, ut circumstantiæ actûs, cum autem inter spectantia ad actionem præcipuè sit finis, inde est, quòd S. Th. 1. 2. q. 6. a. 1. & 2. voluntarium definiat: quòd est à principio intrinsecum cognitione finis.* Sensus hujusmodi definitionum ex cit. S. Th. est iste: *voluntarium est, quod est ab agente, quod*

quia cognoscit spectantia ad actionem, & præsertim finem, movet se ipsum ad agendum propter talem finem. Definitionis bonitas est, quòd omni & soli voluntario conveniat.

4. Inferes primò: nullum motum violentum esse voluntarium, quia omnis violenta motio est à principio extrinsecò.

Inferes secundò: actus intellectus non esse formaliter voluntarios etsi procedant ab intrinsecò, videlicet ab intellectu, cui inhaerent, & quidem aliquis cum cognitione, ut iudicium & conclusio, quia processio hæc non fit à principio appetitivo ut tali.

Inferes Tertio, motum gravium, & levium ad suum centrum etsi sit ab intrinsecò principio non esse voluntarium, non enim est à cognitione finis.

Inferes Quarto. Verbi divini generationem non esse voluntariam, quia non procedit à principio appetitivo. Unde quod Deus dicatur voluntate gignere, intelligendum est, de voluntate concomitante, complacet enim sibi in generatione filij, non autem quòd gignat voluntate causaliter.

Inferes Quintò: actus divinos esse voluntarios utpote ab intrinsecò, & ex cognitione, videlicet ab ipso DEO non per productionem, cum sint improducti, sed per hoc quod sunt ipse DEUS, qui est

A 2

à se,

à se, atque adeò sunt summè ab intrinseco & voluntarij.

Inferes Sextò : brutis convenire voluntarium imperfectum juxta S. Th. *art. 2.* communiter receptum, quia eorum sensationes eliciuntur ab appetitu sensitivo excitato à cognitione sensitiva boni quod appetunt, aut mali, quod fugiunt.

Notandum hìc, finem esse bonum, cujus gratià cetera fiunt; cùmque cognosci vel formaliter, vel materialiter: formaliter cognoscitur, quando cognoscitur non solum bonum obtinendum, & media ad illud consequendum, sed etiam proportio inter finem, & media; materialiter autem cognoscitur, quando cognoscitur sine proportionem ediorum cum fine, cognitio ergò formalis finis est rationis opus includens discursum; & talis est necessaria ad voluntarium perfectum, & formale. Unde cùm bruta non discurrant, idcirco non cognoscunt, finem formaliter, sed purè materialiter, operanturque propter finem non formaliter, sed purè materialiter. Hic operandi modus propter finem materialiter competit etiam infantibus, imò etiam adulti sapè exercent actus imperfectè voluntarios, ut si quis barbam fricet, apprehendit enim bonum esse fricare, & ideò admovet manum, non cogitans de proportionem talis actionis cum fine, scilicet sedatione pruritùs.

5. Quæritur Primò : an spontaneum convertatur cum voluntario. Respondeo negativè, omne enim spontaneum est voluntarium, econtra non omne voluntarium est spontaneum, *Amic. 12, d. 3. n. 8.* etsi enim utrumque effectivè pendeat à voluntate, voluntarium tamen

non excludit omne extrinsecum concurrans, ac moraliter cogens. Sic Episcopus voluntariè confert Petro beneficium, etsi id faciat rogatus, aut quasi moraliter coactus ab amicis: mercator vi tempestatibus compulsus merces ejicit voluntariè, non tamen spontè: quare spontaneum procedit à voluntate ex naturali hujus inclinatione, & complacentia objecti excluso omni extrinseco concurrente; consentit Joan. Marin Societatis Jesu Theologia Doctor Complut. *de Actibus Human. D. 1. S. 1. n. 7.*

6. Quæritur Secundò: an omne voluntarium formale debeat esse formaliter, & signatè volitum, aut saltem exercitè, & virtualiter. Voluntarium est aliud elicatum; aliud imperatum; illud immediate à voluntate efficitur, ut amor, odium, &c. imperatum est, vel actus ejusdem voluntatis ab ea imperatus, aut actus aliarum potentiarum, quæ in operando subjiciuntur voluntatis imperio, ut multi actus potentiarum externarum, ac etiam actus intellectùs inevidentes. Certum est quòd omne voluntarium imperatum sit formaliter volitum directè quidem quando directè imperatur, indirectè autem, quando est imperatum in causà cum prævisione eventùs non intenti, si autem causà ponatur ex intentione eventùs: hic etiam est formaliter ac directè volitus. Hinc etiam operatio causæ à nobis independens tam in existendo, quàm in operando, si tamen applicatio illius ad operandum est nobis voluntaria, pariter operatio causæ talis est nobis voluntaria; sic combustio domùs applicanti ignem ex intentione, & imperio combustionis est voluntaria non solum objectivè, sed etiam causaliter, & directè,

ctè, id est, est non solum objectum volitum, sed etiam in esse effectus est signatè volita. Quæstio igitur procedit de voluntario elicitio.

Respondeo nullum voluntarium elicitum est formaliter ac signatè, sed exercitè, & virtualiter volitum, id est, quavis volitio est virtualis volitio sui, quatenus æquivalet quoad aliquod munus volitioni signatæ, seu reflexæ, ita cit. Marin. n. 10. & 11. Amic. n. 7. Pars prima probatur contra Anton. Perez, Esparz. Si volitio esset formalis sui volitio, deberet procedere à voluntate non solum ex cognitione finis, sed etiam ex cognitione bonitatis suæ, cum nihil volitum, quod non est præcognitum, sed non procedit ex cognitione suæ bonitatis, à paritate brutorum appetentium bonum delectabile cognitum proposita sola hujus bonitate, quin eisdem proponatur bonitas appetitionis, ergo. Confirmatur, alias voluntarij causalis definitio S. Th. n. 3. allata non esset adæquata, sed deberet sic offerri: voluntarium est quod procedit ab intrinseco cum cognitione volitionis & finis.

Pars Secundà probatur: directæ volitio est actus formalis, & exercitus volendi, & appetendi non minus impossibilis cum reflexa efficaci sui nolitione, quam ipsa reflexa efficax volitio volitionis est cum eadem impossibilis, ergo volitio directæ est virtualiter volitio reflexa sui quoad munus impossibilitatis cum sui reflexa nolitione. Confirmatur, non potest placere directè voluntati objectum nisi exercitè placeat eidem tendentia in objectum, ergo est exercita, & virtualis sui volitio, secus

formalis, aliàs procederetur in infinitum, cum reflexa volitio sit voluntaria, hæc deberet esse formaliter volita per aliam reflexam, vel non: si non, ergo etiam directæ potest esse voluntaria sine reflexa; si ita, proceditur absque fine.

7. Obijcies contra primam partem S. August. L. 8. de Trin. c. 7. qui proximum diligit, consequens est ut & ipsam dilectionem diligit, & L. 9. c. 5. amor quamvis referatur ad mentem amantem, cujus est amor; tamen & ad se ipsum est amor, & amatum neque alio nisi amore amari potest, S. Th. 1. 2. q. 6. a. 7. dicitur aliquid voluntarium ex eo, quod voluntas in id fertur, sed ferri in aliquid est id amare, ergo voluntarium amatur, consequenter est volitum: & 2. 2. q. 25. in Corp. Amor ex ratione propria speciei habet, quod supra se reflectatur: quia est spontaneus motus amanti in amatum. Unde ex hoc ipso, quod amat aliquid, amat se amare. Resp. ad S. Aug. amorem esse exercitè & virtualiter sui amorem non signatè, proinde esse exercitè, & quidem propriè volitum. Amor itaque considerari potest, quatenus est forma amandi, & quatenus procedit à voluntate; ut est forma, quæ amamus, est amor, ut fluit ex voluntate, exercitè placet, potestque dici amatus sine reflexione supra se.

Ad S. Th. Resp. Voluntatem ferri in voluntarium dupliciter; elicitive, vel præcisè imperativè; concedo à voluntate amari formaliter voluntarium, in quod fertur imperativè prout fertur in actus potentiarum à voluntate distinctarum; si actus imperatus est voluntatis, est voluntarius tum elicitive, & intrinsecè, tum

imperativè, ac extrinsecè; actus verò cæterarum potentiarum sunt voluntarij præcisè imperativè, atque extrinsecè, si amantur formaliter, & reflexè per numerum 6. S. Th. non vult, voluntarium elicatum esse sui amorem formalem reflexum, sed virtualem propter rationem ad quæst. nam in brutis non datur reflexio, in quibus tamen reperitur propriè voluntarium etiam imperfectum juxta S. Th. *cit. quæst. 6. a. 2.*

8. Objicies Secundò. Omne directè voluntarium debet esse directè formaliter volitum, seu amatum, sicut omne voluntarium indirectum debet esse indirectè formaliter, seu reflexè volitum, sed omnes actus à voluntate eliciti sunt directè voluntarij, ergò formaliter, & reflexè voliti, seu amati. Tertiò: Sponte, & Voluntariè exercitum est volitum, omnis actus voluntatis elicatus est sponte, & voluntariè exercitus, etiam is, qui est necessarius, uti est motus primo - primus, ergò &c. Major probatur: Sponte, & Voluntariè exercitum ab aliquo excludit esse nolitum, sed nequit excludere nolitum, nisi quia est volitum, ergo Sponte, & Voluntariè exercitum est volitum. Confirmatur major: Sicut se habet nolitio ad positivè involuntarium, ita se habet volitio ad positivè voluntarium, sed positivè involuntarium debet esse formaliter nolitum, ergò positivè voluntarium debet esse formaliter, seu signatè volitum.

Respondet ad secundum: negando assumptum. Ad probationem disparitas est, quod voluntarium indirectum reducatur ad imperatum, e.g. homicidium prævisum in ebrietate, hanc directè impe-

ratâ, & volitâ cum prævisione homicidij indirectè est volitum reflexè, & imperatum homicidium; è contra voluntarium elicatum potest effici à voluntate sine reflexo amore.

Respondet ad tertium: distinguo majorem, est volitum exercitè, aut signatè, concedo majorem: semper signatè nego majorem, & concessâ minori, distinguo consequens, omnis actus elicatus est volitum signatè, seu formaliter, nego consequentiam, exercitè & virtualiter, concedo consequentiam. Ad probationem majoris dico, volitionem efficacem excludere nolitionem efficacem, utraq; est affectivè, & effectivè efficax, id est, consequitur effectum, utraq; procedit à voluntate cum cognitione finis, ut autem una excludat alteram, non requiritur ulla reflexio, seu ut volitio sit formaliter volita. Dixi *nolitionem efficacem*, quia volitio efficax non excludit nolitionem inefficacem, ut patet in mercatore, qui cum volitione efficaci tempore tempestatis ejiciendi merces habet volitionem inefficacem easdem retinendi, seu non abijciendi.

Ad Confirmationem distinguo majorem: ita se habet volitio ad positivè voluntarium imperatum, sicut nolitio ad positivè involuntarium, concedo majorem, ita se habet volitio ad positivè voluntarium elicatum, sicut nolitio ad positivè involuntarium, nego majorem, & concessâ minore, nego consequentiam: disparitas est itaque, quod ut quid sit positivè involuntarium oporteat esse contra conatum, & inclinationem elicitam voluntatis, qualis conatus est nolitio, pariter ad positivè voluntarium imperatum requiritur,

ut

ut sit juxta inclinationem elicitam voluntatis, qualis est volitio; è contra ad elicendum voluntarium sufficit processio à voluntate cum cognitione finis, quod haberi potest sinè reflexa volitione per *numerum. 6.*

9. Objicies Quartò, cum Antonio Perez & alijs: si non voluntarium necessarium, saltem Liberum debet esse reflexè volitum. Probat, Voluntas tunc solùm perfectè vult, quando imperat sibi suum actum, sed quando liberè immediatè vult, perfectè vult, ergo imperat sibi suum actum. Major probatur ex S. Th. *1. 2. q. 17. a. 5. ad 1. animus, inquit, quando perfectè imperat sibi, ut velit, tunc vult.* Quintò id sit nobis liberè, quod, cùm volumus, facimus, sed volitio est à nobis liberè, ergo illam volumus, cùm illam facimus. Major est Aug. *Lib. 2. de liber. arbitr. c. 2. non enim possumus aliud sentire esse in nostra potestate, nisi, quod cùm volumus, facimus.* Resolutio pendet ex intelligentia, cujus potentia actus sit imperium. Plures cum Scot. putant esse actum voluntatis, ejus enim potentia est imperare, cujus est movere, seu impellere ceteras potentias ad operandum, solius autem voluntatis est eas movere. Barthol. Medina, videtur velle esse solius Rationis, seu intellectus, quia imperare est loqui, ordinare, intimare aliquid faciendum, quod spectat ad intellectum. S. Th. *a. 1. approbatur à Vasq. 1. 2. D. 49. c. 2. Amic. D. 11. n. 8.* ponit in utriusque potentia actum, formaliter quidem in actu intellectus, præsuppositivè in actu voluntatis; ut enim Cajet. *ad art. 1.* tradit tria essentialiter ad imperium concurrunt: ordinatio ali-

cujus ad aliquid, intimatio, & motio, seu impulsus ut dum dicitur: diligito DEUM; ordinatur aliquis ad amandum DEUM, idque illi intimatur, & ad hoc ipsum exequendum ab imperante impellitur. Duo primi actus sunt intellectus, hujus enim est ordinare, & intimare; intimare autem est alicui denuntiare: denuntiare autem est aliquid loqui, quod ad intellectum pertinet. Actus postremus est voluntatis, nam hujus est potentias ad exercitium impellere.

Unde inquit S. Th. ad 1. quòd imperare non sit quomodocunque movere, sed cum intimatione denunciativa ad alterum, quod est rationis præsupposito actu voluntatis, in cujus virtute ratio movet, seu impellit. Ratio horum est, quòd neutrius potentia actus ad imperium sufficiat; non voluntatis, cùm hæc, nisi intimeretur, non potest impellere, & obligare subditum ad executionem, non intellectus, cum hic etsi subdito intimeret, nisi voluntas obliget, intimatio non obtinet vim imperij, & præcepti.

Porro imperium Vasq. *C. 3.* ad actum judicij reducit, eo enim intellectus in se ipso exprimit affectum suæ voluntatis, quæ expressio dicitur intimatio: hæc autem desiderij expressio communis est *imperio, seu præcepto, orationi, & suasioni, seu consilio,* cum discrimine non in modo expressionis, sed in affectu connotato non secundum se, sed ut est à tali persona, si enim est expressio affectus inferioris facta superiori ad aliquid imperandum, dicitur oratio: si est expressio affectus facta amico, aut æquali est suasio, seu consilium: si est expressio affectus superioris facta inferiori, ut aliquid fiat, est imperium situm in actu judicij practicè
judi-

judicante hęc, & nunc hoc esse faciendum ex voluntate superioris, quàm mediante denunciatione insinuat, quæ insinuatio est actus locutionis, quò intellectus alteri significat hanc esse voluntatem superioris, ita exponit Vasq. Amic. n. 13. & 14. His prænотaris.

10. Resp. S. Th. non loqui de imperio voluntatis, seu de actu, quo voluntas sibi imperet actum à se eliciendum, de quo loquimur n. 6. sed de imperio prout hæc in sententia S. Th. est actus rationis; major ergo objectionis quarta procedit de imperio rationis, secus de imperio voluntatis sito in volitione impellente, & concessa minori negatur consequentia de imperio voluntatis, de imperio rationis transeat, transeat inquam, quia Amicus D 5. n. 62 negat necessitatem imperij etiam rationis prout contradistincti à judicio indifferenter proponente objectum, hoc enim stante ex innatâ sibi libertate potest se ipsam determinare ad utramlibet objecti partem, sicut potest se ipsam determinare ad imperandum, & non imperandum sinè alio prævio imperio.

Dixi contradistincti à judicio, quia simplex apprehensio subjecti non sufficit ad liberè operandum, uti rectè probat Amicus. n. 61. et si sufficiat ut voluntas operetur non liberè ut ostendit n. 58.

Resp. ad quintum, ut faciamus cum volumus, necesse non est ut velimus reflexè, sed sufficit velle exercitè, & directè: & distincta minori distingo pariter consequens, illam volumus reflexè nego consequentiam, volumus illam exercitè, cum illam facimus, concedo consequentiam. Ad probationem majoris, dico

ex illo textu Aug. Jansenium docuisse, quòd antecedens necessitas volendi non pugnet cum libertate, sed sola coactio, quia dicebat Jansenius, dum necessitatur ad volendum, volumus, volentesque facimus, sed quod volentes facimus liberè facimus, seu id est, in nostra potestate. Distinguo igitur textum Aug. id est in nostra potestate, quod cum volumus, id est, quod ex nostra determinatione facimus, concedo; id præcisè reflexè volentes facimus, nego.

11. Obijcies sextò: ut Voluntas se determinet ad actum internum, debet procedere ex cognitione bonitatis actus, sed si sic, debet velle actum, aliàs frustra procederet ex cognitione bonitatis interni actus, ergò ut voluntas se determinet ad actum debet velle actum. Major probatur à paritate actus externi, ad quem ut se determinet, debet procedere ex cognitione bonitatis ejusdem, & idèò reflexè velle illum. Confirmatur actus immediatè liber profuit ex sui cognitione, aliàs esset casualis nobis, casuale enim est nobis, quod existit absque notitia, & volitione nostra. Confirmatur secundò, nequit intellectus determinari ad assensum objecti indifferenter propositi, nisi assensus imperetur à voluntate, ergò etiam nequit se voluntas determinare ad amorem præ odio à cognitione indifferenter proponente bonitatem, & malitiam objecti, sed insuper debet proponi bonitas amoris, proinde hæc cognita debet determinare ad reflexum sui imperium.

Resp. nego majorem: Ad hujus probationem, est disparitas quòd actus externus non sit immediatè liber; idcirco ut existat, debet imperari, nequit autem im-

pera-

perari non præcognitus, cum nihil volitum, quin præcognitum.

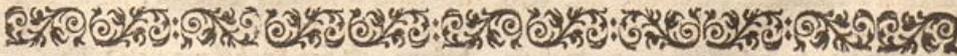
Ad Confirmationem primam, nego assumptum cum sua probatione, ad hujus probationem nego hoc præcisè sufficere, ut quod nobis sit casuale, sed insuper requiritur, quod nobis non possit imputari ejus existentia, vel non existentia; est autem nobis imputabilis, si voluntas eum ponat cum dominio, seu cum potestate illum omittendi, ad quod sufficit libertas constituta per cognitionem indifferentem objecti, & indifferentem concursum omnipotentiae applicatum.

Ad Confirmationem secundam, est discrimen, quod intellectus non sit potentia libera, idcirco eget imperio voluntatis, quando veritas objecti non est illi evidenter proposita, cum non necessitetur ad assensum, nisi ad summum ab evidentia veritatis, hanc ergò seclusà ut assensus à voluntate imperetur, necessariò debet voluntati proponi bonitas assensus, siquidem adæquatam objectum voluntatis saltem profectivæ sit bonitas, cum malum, quò tale sit impossibile, quò tale, amari.

12. Obijcies septimò: ut voluntas nostra se determinare possit ad unum individuum actus præ alio e.g. ad A. præ B. deberet cognoscere individuum A. præ B.

defectu enim hujus præcognitionis non nostræ voluntati, sed divinæ attribuitur determinatio ad individuum, sed non aliunde est necessaria præcognitio individui A. præ B. nisi quia se determinare ad actum est velle actum e.g. individuum A. præ B., ergo quoties voluntas se determinat ad actum, tunc vult. Minor probatur: si se determinare ad individuum A. præ B. non sit illud velle, frustranea esset præcognitio individui A. præ B. Resp. distingo majorem, deberet determinatè necessariò cognoscere A. præ B. nego majorem, deberet cognoscere A. præ B., vel quod objecti bonitas determinatè non exigat A. præ B. concedo majorem, & nego minorem, nempe quò se determinare ad actum sit illum velle reflexè, sed exercitè ac elicitive. Ad probationem minoris, nego fore frustraneam præcognitionem individui A. præ B. ut liberè ponatur A. præ B. quia cum bonitas objecti non exigat A. præ B. nisi præcognoscatur A. præ B., voluntas nequit eligere, A. præ B. E-contra etsi nulla amoris bonitas cognoscatur, dum prænoscat objecti bonitas,

hac de se inclinatur sufficienter voluntatem ad amorem præ odio.

§. II.

Voluntarij divisio.

13. **P**rimo dividitur in liberum, & necessarium. Liberum est, quod
R. P. Karch, Dissert.

procedit ab intrinseco cum cognitione finis, & dominio ad agendum, vel non
B agen-

agendum, de quo inferius. Necessarium est, quod procedit ab intrinseco principio determinato ad unum, id est, cum cognitione finis sine dominio seu indifferentia ad actum, & non actum: sic amor DEI Beatorum in Patria est necessarius, viatorum verò liber.

An hæc divisio sit generis in species, vel subjecti in accidentia, pendet ab ea quaestione, an libertas sit intrinseca, seu essentialis actibus, vel verò sit semiextrinseca, de qua inferius. Si sit essentialis, erit divisio generis in species, secus erit subjecti in accidentia. Necessitas voluntarij quandoque oritur ex summa cognitionis perfectione representantis objectum in se, ut purum bonum, prout representat DEUM visio beatifica: aliquando ex imperfectione representationis objecti, ut est in se, ita contingit in motibus, quos vocamus primò primos, sic vehementissimâ præoccupatus irâ cognoscit præcisè bonitatem vindictæ sine omni advertentia ad malitiam, quæ re ipsâ inest, unde resolvit illam, càmque vult non liberè, sed necessariò necessitate ortâ ex defectu cognitionis de inhonestate annexa bono vindictæ delectabili.

Dividitur secundò, in voluntarium elicitedum, seu immediatum, & in mediatum seu imperatum; illud est ipse actus proximè à voluntate emanans, hoc verò est actus ab alijs potentijs, vel etiam ab ipsa voluntate ex imperio ipsius voluntatis productus.

14. Dividitur tertio, in directum, & in indirectum. Directum est omnis actus in se ipso volitus, seu intentus immediatè, aut mediante ejus causâ, ut si mediâ portione veneni, aut pharmaci pro-

curo necem Petri, aut abortum factus, est voluntaria directè, & in se ipsa volita non sola voluntas propinandi, sed etiam propinatio, mors & abortus, voluntas quidem immediatè, mediatè verò propinatio & mors ac abortus. Indirectum est omnis actus per se, & in se non intentus, nec elicitedus, aut imperatus à voluntate, sed prævisus consequi ad positionem alterius per se, & in se intenti Vasq. 1. 2. D. 24. c. 1. convertit voluntarium directum cum voluntario in se, & voluntarium indirectum cum voluntario in causa.

Verùm voluntarium indirectum non esse idem cum voluntario in causa, rectè observat Amicus D. 3. n. 12. quia potest directè, & in se intendi, nempe mediatè effectus in causa prævisus, ut proximè dictum, & idè fortè S. Th. q. 77. a. 7. in Corp. ponit ut membrum distinctum voluntarium in se, & in causa à voluntario directo, & indirecto.

Mens Angelici circa distinctionem hanc est incerta. Caterum sustineri potest, quòd convertantur: nam voluntarium directum esse idem cum voluntario in se consentiunt Doctores, indirectum converti cum voluntario in causa, vix aliquis contradicet dicendo, quòd indirectum sit id, quod nec mediatè in se ipso, sed duntaxat in causa est volitum, ut initio hujus divisionis exposui, prout contingit, quando voluntas potuit id prohibere, & non prohibuit cit. D. Th.

Porro causa voluntarij indirecti est duplex, una positiva, altera negativa, sive positus à te actus, aut hujus omisio cum prævisione secuturi effectus ab altero ponendi à te non intenti primariâ voluntate.

Exem-

Exemplifico divisionis hujus doctrinam, & quidem exemplum voluntarij directi in causa positiva constat ex praesenti numero sub principium, si verò sciens aliquem ferre non posse vexationes, nihilominus eum vexes, quin intendas illum irasci, sed potius cupias oppositum, ira illius est tibi indirectè voluntaria in causa positiva. Exemplum voluntarij in causa negativa tum directi, tum indirecti esse potest submersio navis ex neglecto à nauclero auxilio; si enim negligat auxiliari ex intentione, ut pereat navis, submersio est directè volita in omissione remigationis; si illam non intendat, praevidet tamen secururam, quam impedire possèt, & tenetur, est illi indirectè voluntaria. Addo cum Amic. 7, 13. quod ad voluntarium directum effectus in causa requiratur, ut sit primario intentus, unde si sit intentus secundario in causa erit solum indirectè voluntarius: exemplificat in comestione cibi nimis calidi cum praevisione secururae probabiliter nocturnae pollutionis, si comedit ex fine primario, ut Sequatur, est directè per causam volita: si finis primarius comestionis est appetitus oblectatio, secundarius verò sequela pollutionis, ista est indirectè voluntaria, & culpabilis; si verò comedat ob oblectationem, in hoc tantum sistendo, ita ut permissivè se habeat ad eventum pollutionis, hæc secuta,

est voluntaria indirectè permissivè in causa, idque verum est, licèt esset positivè nolita, quia si vellet possèt eam impedire, nolitio tamen ejus positiva impedit, quominus, esto sit voluntaria, imputetur ad culpam distinctam ab ea, si quam habet comestio cibi, si hæc caret omni culpâ, carebit etiam pollutio, sive sit nolita, sive permissa, dummodo absit periculum consensus in illam.

15. Quarto. Voluntarium directum subdividitur in voluntarium actuale, habituale, & virtuale; Actuale est actus physicè existens elicited, aut imperatus exercitus hic, & nunc, sive exerceatur signatè, sive exercitè: sic sacrificans, si in consecratione reflexè cogitando de ipso actu consecrationis, dicat confecro, aut volo consecrare, habet actuale exercitium signatum consecrationis, exercitè verò consecrat, dum sinè tali reflexione, super actualem consecrationem, attentè facit, quod Christus instituit pronuncians cum plena advertentia ad suum factum, seu ad verba consecratoria.

Hoc secundo modo regulariter procedimus in liberis nostris actionibus, orans enim aut consecrans attentè, dum orat, aut consecrat, habet voluntatem orandi, & consecrandi.

§. III.

Voluntarium habituale, & virtuale amplius expenditur.

Voluntarium habituale est volitio physicè praterita nondum revocata,

Voluntarium virtuale prout contradistinctum ab habituali est praterita volitio per-

severans ratione continuationis in effectibus suis, hanc sufficere, ut Minister conficiat Sacramentum secus habitua-lem, conveniunt omnes excepto matrimonio.

16. Controvertitur primò de habituali, an sufficiat ad applicandum fructum sacrificij, aut alterius boni operis, ut si hodie Petro applico fructum crastini sacrificij, an fructus hic cedat Petro, cui applico, etsi dicta voluntas nihil cras efficiat, nihilominus sit efficax quoad fructum relatè ad Petrum, etsi sit penitus inefficax respectu actionis sacrificativæ, hæc enim ut humana sit, debet dependere ab aliqua voluntate, actu influente in illam, voluntas autem præterita, etsi nondum retractata actu non est in se, proinde actualiter non influit. Negat Vasq. *de Sacram. D. 38. c. 6. n. 74.* quia applicare alicui sacrificium, est sacrificium pro eo offerre; negat autem offerri sacrificium per voluntatem, quæ nullatenus est causa sacrificij, hoc enim est opus humanum, quale ut sit, debet actu pendere à voluntate.

Affirmat Lug. *de Sacram. D. 8. n. 93.* cum Soarez, & communi, distinguens duplicem oblationem sacrificij: una est ipsa actio directa sacrificandi, & hæc essentialiter est oblatio sacrificij, sacrificare enim est offerre directè, altera est reflexa voluntas hodierna, qua absolutè aut conditionatè hodie representamus DEO crastinam illam actionem, in qua essentialiter sita est oblatio directa sacrificij, & ex nunc fructum illius donamus e. g. Petro, seu petimus ut DEUS acceptet futurum sacrificium pro Petro, hæc reflexa volitio est oblatio reflexa sacrificij, estque causa

efficax non sacrificij, sed applicationis fructus ejusdem.

Hinc solvitur argumentum Vasq. tollendo æquivocationem sitam in ly *oblatio*: applicare alicui sacrificium, est sacrificium pro eo offerre oblatione directâ, consistente in actione sacrificandi ex fine, ut prosit alicui e. g. Petro, nego, applicare alicui sacrificium est pro eo sacrificium offerre oblatione reflexâ, quâ ex nunc absolutè, aut conditionatè, nempe si fiat cras, aut deinceps sacrificium, donamus alicui fructum sacrificij concedo. Hæc reflexa oblatio est communis alijs operibus, sic possum hodie pro Petro jejunia totius anni offerre absolutè, aut conditionatè nimirum, si voluero jejunare, sic enim de præsentis applico Petro fructum jejuniij, seu dono.

Brevius & clarius dico cum Arriag. *de Sacram. D. 19. n. 19. quod ly offerre* sumatur dupliciter. Primò pro exercere officium, seu actionem sacrificantis, secundò pro donare. Hinc solvitur argumentum Vasq. quod applicare alicui sacrificium non sit pro eo sacrificium offerre, si offerre sumatur pro exercere officium sacrificantis, at benè si offerre sumatur pro donare, nam donatio ex nunc facta pro futuro acceptata à donatario secundum prudens hominum judicium adveniente tempore futuro æquivaleret voluntati, quæ tunc physicè existeret, & ideò eundem cum hac fortitur effectum nempe translationis doni in donatarium.

17. Major controversia est de intentione seu voluntario virtuali prout contradictincto ab habituali, quid addat supra meram habitualem: utraque enim est præterita, neutrius recordor actu, dum ope-

ror e. g. volo ire ad baptizandum animo baptizandi, seu conficiendi Sacramentum Baptismi, hinc pergo ad templum, induo superpellicium, accipio stolam, pergo ad baptisterium, sed dum aquam affundo super caput infantis, non recordor habitæ intentionis: ut Baptismus valeat, debet aliquid de præfenti existere, dependens ab illa intentione, ac virtutem actu influentem in actionem baptizativam continere, quam virtutem cum acceperit ab illa præterita intentione, ideò hæc physicè præterita dicitur moraliter, ac virtualiter, seu in virtute à se producta durare. Queritur quid illud sit, in quo velut effectu physicè contiguo perseverat.

In *tr. de Sacram. a. n. 285.* quinque retuli sententias. Prima est Richardi apud Soarez *de Sacram. D. 13. Vers. Hic verò*, docentis quòd sit qualitas ab intentione præterita potentia executivæ impressa.

Secunda Soarj *cit. vers. quocirca.* Arriag. *n. 22.* ait esse applicationem potentia externæ executivæ primitivæ factam ab intentione, consequenter esse ipsum actum imperatum externum, in hoc enim virtualiter manet.

Tertia: Coninch putat, quòd intentio virtualis addat aliquid præfens actu ab intentione voluntatis potentia imaginativæ impressum, hæc enim excitatur ab intentione ad imaginationis actum, hoc mediante excitatur potentia sensitiva appetitiva, quæ demum determinat potentiam externam executivæ actuum externorum, quibus conficitur Sacramentum, aut sacrificium, &c. intentionis proinde præteritæ virtus sunt actus phantasia, &

appetitûs sensitivi applicantis externas potentias ad operandum.

Quarta est Haunold. *lib. 4. Theol. tr. 2. contr. 2. c. 4. n. 649.* existimantis actiones externas fieri partim ab appetitu rationali, nempe quamdiu intellectus est solutus, seu non ligatus, tunc enim semper operatur voluntas, cum potentia superioris sit imperare inferiori, partim ab appetitu sensitivo, nempe quando intellectus est ligatus, ut in somno, ebrietate, distractione, tunc enim ex imperio appetitûs sensitivi actiones Sacramentaliter exercentur eo modo, quo in brutis potentia executivæ applicantur ab appetitu sensitivo.

18. Quinta est cit. *Lug. n. 87. dicastill. de Matr. D. 1. dub. 3. &c.* volentium, quòd tempore distractionis, cum qua conficitur e. g. Sacramentum, maneat physicè aliqua actualis volitio: sed tam remissa, & confusa, & non sit reflexè discernibilis; & licet sit in se formalis, dicitur tamen virtualis, quæ aliud non est, quàm aliquis actus intellectus, & voluntatis elicitus post præteritam intentionem actualem; qui actus intellectus aliquantulum se reflectens supra primam intentionem, imperat subsequentes v. g. remanet similis actus: *volo operari* ad finem præintantum, vel *volo* constantiam propositio, vel *volo* insistere cœptis, &c. hi & similes actus dicuntur virtualis intentio, non quòd non sit quid actuale, sed quòd in virtute primæ intentionis, quasi dicantur operari, idque ex eo quòd ab illa orientur, habeantque illam aliquantulum pro objecto.

Hanc sententiam sum secutus in *cit. tr.* ex ista ratione: quoties fiunt operationes Sacramentales: operatur poten-

tentia imaginativa, & sensitiva appetitiva, ergo etiam operatur potentia intellectiva, & volitiva circa easdem: antecedens est sententia primæ, tertiæ & quartæ contra secundam, quia potentia externæ non possunt operari vi solius primæ applicationis, cum sæpè interveniant actiones disparatæ, & impertinentes, ad confectionem Sacramenti, quales interrumpunt actiones Sacramentales, nihilominus post eas perficiuntur istæ, quo casu est manifestum interrumpi primam applicationem potentia externæ, ergo tunc debet fieri aliunde determinatio, à nullo potest fieri proximè, quàm à potentia appetitiva sensitiva, & cum appetitus sensitivus sit cæcus, non potest exercere suos actus, nisi

phantasia repræsentet objectum appetibile, sequitur operari etiam phantasiam. Probato sic antecedente primò, probatur consequentia, si quid obstaret, quo minus tunc operaretur potentia intellectiva, & volitiva, obstaret quod utraque sit distracta ad alia objecta sed hæc distractio non obstat, quia etiam phantasia est distracta ad eadem objecta, ad quæ intellectus, cum hic in via nequeat cogitare de aliquo objecto, quin de eodem cogitet phantasia, & tamen phantasia sic distracta cogitat etiam de actionibus sacramentalibus, ergo etiam intellectus de iisdem potest cogitare voluntasque easdem imperare.

* *
*

§. IV.

Differentia voluntarij habitualis, & virtualis ulterius declaratur, & quænam ex illis sufficiat aut non sufficiat in Sacramentorum præsertim usu operibusque meritorijs.

19. **D**iscrimen inter voluntarium habituale purè, & habituale virtuale facile colligitur ex dictis à *num. 15.* quod utrumque sit physicè præteritum, & neutrum de præsentibus in se existens, nec revocatum, in eo tamen notabiliter differunt, quòd habituale purum nihil physicè post se reliquerit, in quo velut suo effectu perseveret, eoque mediante influat in opus; è contra habituale virtuale perseveret in suo effectu causato physicè ab intentione actuali, quæ nunc est præte-

rita. Quid sit illud in quo ejus virtus continuatur, exposui *num. 18.* Cæterorum Doctorum opiniones de eodem assensu produxi *num. 17.* Ut magis clarescat differentia.

Queritur primò, an & ad quæ opera sufficiat voluntarium habituale, ut censeantur humano modo fieri, valeantque. Resp. 1. sufficere ad causandum præmium, & pœnam ut patet in actibus præteritis meritorijs, & demeritorijs, priores enim movent DEUM ad sui præmiationem, post-

steriores ad sui punitionem, quia etsi in se non existant, existunt tamen in mente divina, proinde habent moralem existentiam, qualis sufficit secundum prudens hominum iudicium ad illos effectus.

Resp. Secundò: sufficere etiam valorem contractus, sic valet donatio facta hodie Petro pro cras *per numerum 16.* Idem est de alijs contractibus, sic si hodie dicas Titio, volo ut mea domus cras sit tua pro mille aureis, Si Titius consentit, adventu diei craftinæ venditio valebit.

20. Resp. Tertio: ad validam Sacramentorum receptionem sufficit voluntarium habituale, imò nec hoc est necessarium in infantibus respectu Sacramentorum, quorum sunt capaces, ut Baptismi, Confirmationis, Eucharistiæ, ordinis etiam Præsbyteralis, & Episcopalis iuxta veriore opinionem, secus Sacramenti Pœnitentiæ, Extr. Unctionis, & Matr.

Ratio primi, quod suscipiens Sacramentum se habeat passivè, & idèò satis est, quòd subjectum sit dispositum ad effectum consequendum, talis dispositio est intentio suscipiendi Sacramentum prius elicita, postea non revocata.

E contra intentio Ministri conficiendis Sacramentum ad actiones externas Sacramentales activè physicè concurrat, nam concurrat applicando potentias externas executivas ad executionem actionum Sacramentalium, quæ applicatio fit in genere influxus physici, qua propter est necessaria in Ministro intentio actualis formalis, aut virtualis declarata à *num. 17.* excepto Matrimonio, etsi ipsi contrahentes sint ejus ministri, quia Matrimonium est con-

tractus, ad valorem autem contractuum sufficit intentio habitualis per *num. 16. & 19.* Gobat. *tr. 1 n. 76.* Dicastill. *de Sacram. tr. 1. D. 3. dub. 6. n. 137.*

Ratio secundi, & tertij est ex communi cum Vasq. apud Bernal. *de Sacram. D. 48. 1. 2. ex S. Th. in supplement. q. 39. art. 2.* quod quædam Sacramenta prærequirant, actum suscipientis, ut partem essentialem, ut Pœnit. dolorem & peccatorum confessionem, Matrimonium consensum positivum in mutuum corporum traditionem, Extr. Unctio peccatum juxta multos cum cit. S. Th. *q. 32. a. 4. ad 2.* aut potentiam proximam peccandi, atque adèò usum rationis, prout multi sentiunt cum Soarez, contenti, quòd homo sit capax tentationis in agone, sic enim jam est capax effectus hujus Sacramenti.

In reliquis Sacramentis, in quibus non requiritur actus suscipientis ad valorem, sed potestas quædam Spiritualis divinitus confertur, necesse non est, ut subjectum actualiter habeat usum rationis, & idèò infantes alijs destituti usu rationis capaces sunt eorum, Christus enim defacto in infantibus &c. non exigit usum rationis prout constat ex declaratione ac traditione Ecclesiæ infantes baptizantis, à Baptismo autè fit argumentum ad Confirmat. Evch. & Ordinem; de quo ulterius probatur *ex c. unic. de clerico per saltum promoti*: ubi Innoc. 3. præcipit ut ordinatus ante annos discretionis in Minoritam, & Subdiaconum postea omissis Diaconatu in Presbyterum, ordinetur in Diaconum, quin jubeat repeti ordines collatos, ergò sentit collationem valuisse, inde autem conficitur, quòd etiam valuisset Diaconatus,

tus, & Episcopatus collatio. Sacramentum siquidem Ordinis ex suo conceptu nullum suscipientis actum in se includit, sed confert solum quandam potestatem ad Sacramenta ritè peragenda, & Ministranda, sicut Baptismus confert potestatem ad eadem recipienda.

Quare olim licitè, ac fructuosè infantibus post Baptismum mox conferebatur Confirmatio, & multis in locis in prima Ecclesia Evcharistia sub specie Vini, & etiamnum hic mos viget apud Ruthenos, & Græcos etiam Catholicos, *Lug. de Evch. D. 13. à n. 10.* at apud Latinos prohibetur Evcharistia nunc infantibus conferri, si tamen conferretur, haberet effectum, quia ex parte recipientis nullum committitur delictum.

21. Infantes non esse capaces ordinum majorum tradiderunt Durandus, & Petrus Soto, eo quod ordinatus transferatur ad peculiarem statum, & novam vitæ professionem, ac imponantur illi onera majora, aut minora pro qualitate Ordinis, quæ translatio, ac impositio fieri non potest sine proprio Consensu, idque videntur innuere verba illa ordinantis, *accipe potestatem, accipe Spiritum S. Conf. infans est incapax exercitij Ordinis, ergò etiam Ordinis.* Resp. cum Esparza *de Sacram. q. 106. art. 5. & ad 2.* negando ordinato ullum onus imponi, sed purus favor, nempe potestas ordinis cum potestate agendi omnia, quæ voluerit, ac si ordinatus non esset, liber enim foret ante ratificationem à voto castitatis, recitatione officij.

In Episcopatu tamen sunt duo discernenda: potestas ordinis; & potestas jurisdictionis, hæc sita est in cura pasto-

rali, ac matrimonio Spirituali cum Ecclesia, cum onere eam gubernandi; ut conferatur potestas ordinis, non est opus consensu, at benè ut conferatur potestas Jurisdictionis, & hoc modo Intelligendi sunt multi cum S. Th. *cit. q. 39. a. 2.* negantes, valide conferri infantibus Episcopatum. Secus de potestate Ordinis, nec verba ordinantis exigunt in ordinato acceptionem traditæ potestatis, quia solum significant, quod ordinans conferat potestatem non per modum contractus, vel donationis, sed per modum efficacis imperij, & operationis, quasi dicat: confero tibi, habeas potestatem talem &c. sicut similis sensus est, dum in Baptismo dicitur parvulo: *accipe signum Crucis, accipe Sal sapientia &c.*

Ad Confirmationem est disparitas, quòd exercitium ordinis sit isto posterius, est enim actus Ordinis, impedito autem posteriore, non impeditur necessario id, quod prius est.

22. Resp. quartò: ad q. 1. in adultis etiam ad receptionem validam Sacramentorum requiritur intentio, sive positivus consensus habitualis, seu præteritus non revocatus, exceptâ Evcharistiâ. Ita ferè omnes ex verissima sententia contra Cajet. nam Conc. Carthagin. 3. c. 34. & Araufican. 1. c. 22. dat potestatem Baptizandi adultos tunc solum, quando prius Baptismum petierunt, nunc autem sunt usu rationis destituti, ergò ex mente Conciliorum Baptismus adultorum est nullus sinè ipsorum positivo consensu. Inter infantes, & adultos est disparitas, quòd hi se ipsos juvare possint, secus illi.

Dices pro Cajet. ut validè recipiatur Sacramentum sufficit quod recipiens ca-

reat

teat positivâ resistentiâ, idque videtur colligi ex Florent. ff. 25. in Armenor. Instruēt. §. 5. Ubi non meminit intentionis ex parte recipientis, cum tamen ultra materiam, & formam expresserit personam Ministri, & hujus intentionem. Secundò ad contrahendum originale non requiritur proprius consensus, sed sufficit alienus nempe Adami, ergo etiam ut deleatur per Baptismum non est necessarius proprius consensus.

Tertiò recipiens se habet passivè, ergò sufficit si positivè non resistat. Quarto Extrema Unctio solet conferri etiam eam non petentibus; similiter Evcharistia porrigitur infirmo extra seposito, licet eam prius non desideraverit.

Resp. ad primum, negando assumptum. Ad probationem ex Florent. Dico ab illo ibi tradi doctrinam communem omnibus Sacramentis, intentio recipientis non est communis.

Ad secundum consequentia tenet de infantibus, & adultis perpetuò amentibus, secùs qui aliquando pollebant usu rationis.

Ad tertium Resp. se habere merè passivè, non tamen coactè sed voluntariè, & idèò necessaria est intentio.

Ad quartum: ut quis extremè inungi possit non requiritur expressa Sacramenti hujus petitio, sed sufficit implicita præsumpta inclusa in generali voluntate, qua de quovis infirmo Christiano rationaliter præsumitur, nimirum quòd velit mori more Christiano, ac præmuniri omnibus auxilijs Spiritualibus etiam non præceptis, consequenter etiam recipere Extremam Unctionem, etsi probabiliter non sit præcepta. Similiter volens Chri-

R, P, Karch, Diff.

stianè mori vult omnia præcepta implere; inter quæ etiam est præceptum Sumendi Evcharistiam in fine vitæ.

In responso quarto excepi Evcharistiam, quia cum hæc sit Sacramentum permanens confectum ante receptionem, idèò ut valida sit receptio, non requiritur ad ejus valorem recipientis intentio; nihilominus adultus justus non sumeret Evcharistiam Sacramentaliter, id est, cum effectu gratiæ, etsi sit dispositus, si quis ei dormienti, aut vigilianti porrigeret panem tanquam communem, re ipsa tamen consecratum, quia Sacramentaliter non prodest ultra Christi institutionem, Christus autem non instituit, ut sic porrectus manducanti proffit Bernal. de Sacram. D. 19 n. 85.

Exdictis 4. n. 19. Inf. primò inhabilem hodie ad contrahendum posse hodie validè contrahere pro futuro, quo inhabilitas tollitur, sicut potest donare rem nondum suam, sed quam habiturus est tempore, pro quo donat. Hinc licitè potest quis cum consanguinea contrahere sponsalia sub conditione Papalis dispensationis, quæ valebunt purificatâ conditione sine requisito novo consensu uti docui in tr. Canonistico in quartum decretal. n. 40. ex Sanch. Lib. 5. de Matr. D. 5. n. 12. Layman. Lib. 5. part. 2. c. 7. n. 4. tradente cum alijs regulam hanc generalem: *paria sunt, aliquid disponere in tempore habili, vel in tempore inhabili, si effectus conferatur in tempus habile: & è contra: sicut non licet disponere in tempore inhabili, ita nec in tempore habili, si effectus conferatur in tempus inhabile.*

Ex priorè parte regulæ sequitur uni-

C

ver-

verfaliter voluntatem præteritam elicitam ab inhabili pro tempore habili habere effectum moralem perinde, ac si inhabilitas non præcessisset, quando inhabilitas est juris positivi, seu ex defectu alicujus, quod requirunt jura, ut talis voluntas habeat suum effectum moralem, sic testamentum factum ab inhabili pro tempore habilitatis, valet tunc quando existit habilitas.

24. Pars eadem prima non est certa, plurimi enim probabiliter dissentiunt apud Patrit. Sporer, *de Matr. n. 185.* & ideo *in cit. tr. de Matr.* expressi cum Gobat, quod consanguineus Sponsus non sit pœnis cogendus ad contrahendum Matr. etiam post sublatum impedimentum consanguinitatis per dispensationem, quia Sponsalia ejusmodi sunt penitus invalida, nec Sponsi tenentur expectare eventum dispensationis, sed possunt licite contrahere cum aliis. Nec juramentum Sponsalibus hisce adjectum est validum, estque illicitum utpote de re illicita. Unde nec pœna adjectâ resilienti valet, velut accessoria contractui inito, & illicito, ita DD. apud Sanch. *à n. 6. & cit.* Laym.

Imò utriusque Sententiæ Authores concordant, quod, si inhabilitas fundetur in defectu alicujus principij requisiti ut influentis in volitionem, hanc non valere ab inhabili positam pro tempore, quo erit habilis, quia sic nunquam elicitur illa volitio postmodum ab illo principio, unde Minorennis testamentum factum pro tempore Majorennitatis est invalidum, quia inhabilitas Minorennis provenit à defectu rationis sufficientis, quæ sufficientia actui celebrato non supervenit ex pleniore deliberatione Majorennis, hæc enim non

facit quod testamentum prius factum sit confectum ex pleniore discretionem.

Inf. secundò: *ex n. 20.* cum ad validè recipiendum Sacramentum sufficiat voluntas habitualis, sequitur quod præmittens absolutioni Sacramentali pœnitentiæ dolorem de peccatis animo hæc confitendi, validè, & licitè possit absolvi, etsi absolutio sequatur post unam alteramve diem dummodo dolor non revocetur, fuitque hic formaliter aut virtualiter relatus ad confessionem, id est, conceptus animo confitendi, stante enim tali relatione stat moralis unitas inter partes hujus Sacramenti.

Inf. tertio, ebrius lethaliter vulnerato, quando ebrietas non est culpabilis mortaliter (qualis est censeatur, debet ita constare, ut sit innegabilis, quia aliter culpa gravis non est præsumenda) potest dari Extrema Unctio, imò etiam absolutio conditionata, etsi nullum doloris Signum advertatur, dummodo prudenter præsumi possit datum, seu habitualis doloris existentia prout regulariter præsumi potest. Vide n. 259.

Inf. quartò: fore verum Martyrem, qui ob fidem in vinculis dormiens occideretur, dummodo prius secum statuerit pro fide mori, nam ad Martyrium sufficit habitualis acceptatio mortis pro Christo, Martyr enim non debet se habere activè, seu mors non potest esse illi voluntaria per modum effectus, sed debet se habere passivè, permissivè, proinde debet non resistere Tyranno, morsque esse illi voluntaria per modum objecti voliti, qualiter est volita, si acceptatâ sit.

25. Quæ. 2. an ad merendum sufficiat voluntas habitualis, vel sit necessaria actu

actualis, aut saltem virtualis. Actualis foret si quis cum actuali advertentiâ, & libertate opus facit ex fine honesto. Habitualis esset, si quis e. g. mane intendat omnia sua diurna opera facere & offerre ad DEI Gloriam, postea immemor tum habitæ suæ matutinæ intentionis, tum DEI, operatur e. g. *orat, studet, scribit, &c.* quin aliquid actu existat elictum, & physicè causatum à præterita intentione. Virtualis erit, si intentio præterita, quando physicè existit, physicè aliquem actum produxerit, in quo moraliter perseverat, eoque mediante influit in opus præiens meritorium. Hic non quaritur an ad opera condignè vitæ æternæ meritoria necesse sit, ea vel proximè elici à Charitate, aut saltem ab hac imperari prout plures contendunt cum Scot. Bellarm. *Sporer. tr. 1. Procmiali c. 2. n. 22.* vel verò absque ulla relatione charitatis ad DEUM sufficiat opus bonum procedere à persona existente in gratia DEI, prout Vasq. & alij probant, quorum sententia est probabilior, hoc ipso enim tale opus supernaturale elevatur ad valorem vitæ æternæ à gratia habituali ex Marci. 9. & Matth. 10. Ubi spondet Christus, quòd nullum virtutis opus quamvis minimum mercede carebit, & Matth. 27. tribuitur vita æterna justis propter eorum opera moralia misericordiæ; *esurivi inquit & dedistis mihi manducare.* Resp. nunc sufficere virtualem, secus habitua-lem, ut opera in se sint meritoria. Ratio à paritate Sacramentorum ad quorum valorem sufficit, estque ad minimum necessaria intentio virtualis per *num. 20.* Confirmatur à priori cum *Amic. 1. 2 D. 35. n. 120.* illa intentio est sufficiens, & ne-

cessaria ad merendum apud DEUM, quæ est apta facere unum moraliter cum opere subsequente, sed talis est virtualis, hæc enim perseverat in aliquo suo effectu in opus meritorium, cum quali effectu apta est facere moraliter unum cum opere meritorio; secus intentio habitualis, utpote nec in se, nec in ullo effectu suo existens dum fit opus meritorium; quòd enim, quis manè per actum aliquem e. g. charitatis se ipsum, suæque omnia opera totius diei in DEUM ut in finem supernaturalem referat, imperetque, sequitur quidem, quod omnia opera prævisia, ac ad DEUM ordinata absque novo imperio, dum fiunt actu, sint condignè meritoria apud DEUM vi præcedentis imperij, seu in ipso imperio opera illa imperante, hæc tamen in se nihil virtutis accipiunt ab illo imperio, cum hoc in se tunc non existat, nec in ullo suo effectu, idcirco non potest cum operibus subsequens facere unum moraliter opus. Accedit quòd intentio offerens opera subsequencia notabiliter. Ista antecedens interrumpitur, non solum per voluntatem contrariam sed etiam per dissipatam.

Nec sufficit, quod quis ita habitualiter sit dispositus, quod si interrogaretur, aut adverteret, actu in DEUM dirigeret, hoc enim non sufficit ad merendum, sicut nec ad demerendum sufficiunt opera, quæ faceremus, si adverteremus, DEUS enim non præmiat, nec punit opera sub conditione futura, uti docet S. Aug. contra semipelagianos, sed quæ actu fiunt cum libertate, & advertentiâ; utrumque hoc optimè solvitur per intentionem virtualem præsertim à nobis explicatam *n. 18.*

§. V.

De Voluntario expresso, & tacito, seu explicito
& implicito.

26. **V**Ltra divisiones voluntarij *a. n. 13. ad 16.* relatas, est voluntarij expressi, & taciti frequens mentio apud DD. Expressum seu explicitum est, quod verbis aut signis æquivalentibus significatur, seu exprimitur, ut si petenti facultatem confessiones audiendi; Episcopus dicat, concedo, vel capite annuat, aut det scripto: tacitum, seu implicitum, quod sine expressione verborum aut signi æquivalentis ex factò aliquo, aut hujus omissione, intelligitur, seu colligitur, seu interpretatur adesse consensum, & ideo etiam interpretativum solet vocari, ut si superior videns suos violare regulas, nimium potare, cum posset prohibere, dissimulet, censetur tacite consentire in Regularum violationes, crapulas & ebrietates, proinde valet tunc Regula I. 43. in 6. *qui tacet consentire videtur.*

Hæc tamen regula universaliter nequit subsistere nudè sumpta, uti manifestum est ex regula proximè sequente 44. *qui tacet, non fatetur, sed neque utique negare videtur.* Ratio quòd taciturnitas secundum se præcisè non sit instituta, ut significet sive assensum, sive dissentium, sed ex conjecturis, ac circumstantijs colligi debet, utrum assensum aut dissentium tacens indicet de quibus *Sanch. l. 1. de Matr. D. 5. & 6.* & ex eo Laym. *tr. 2. C. 3. n. 3.*

27. Censetur consentire in favorabilibus, sibi que commodis, ut si taceas, dum quis tibi promittit, aut donat aliquid; è contra si tuum concernat gravamen, seu incommodum, & præjudicium, tacendo non censetur consentire, ut si quis tibi donari potest librum.

Secundò consentire censetur, si nolens consentire, deberet contradicere, sic dixi *in tractatu canonist. de Matrim. & Sponsalibus.* Quòd si parentes in præsentia filia contrahant pro ea cum aliquo Sponsalia, hæc tacendo censetur approbare, quia, si habet reprobandi animum ob reverentiam parentibus debitam tenetur negare; è contra cum hæc reverentia non debeatur alijs consanguineis e.g. fratri, tutori &c. Tacendo non approbat Sponsalia, quia non obligatur respondere, uti eodem loco tradidi.

Tertiò reus ad crimen in judicio objectum jussus de eo respondere tacens præsumitur confiteri *c. si post, de confess. in 6.* quia juridicè interrogatus debet respondere. Ex eodem capite Consiliarius, aut capitularis in consilio, aut capitulo iniquo decreto, aut electioni non reclamans, dum reclamatio esset utilis, creditur consentire. cit. Laym. ex communi.

Quartò si quis dum duo illi obijciuntur, unum tantum negat, alterum tacite fatetur, aut si unum duntaxat fatetur alte-

alterum tacite negare iudicatur c. Nonne de præsumpt. sic Christo duo fuerant obiecta, quod sit Samaritanus & dæmonium habeat, unum inquit D. Greg. *homil. 18. in Evang. negavit* nempe secundum, alterum tacendo *consensit.*

Quintò Principes, Prælati, alijque superiores cum obligentur prohibere, impedire, ac scandala tollere, punire, quando citra suum grave incommodum possunt, si scientes dissimulent, tacite consentiunt &c. secus si non possunt.

§. VI.

De Voluntario in se, & in causa.

28. **V**oluntarium in se est, quod in se ipso terminat actionem, aut imperium volentis, sic dum deambulo, deambulandi volitio, & deambulatio est in se voluntaria, hæc quia in se terminat imperium voluntatis, volitio verò, quia in se terminat actionem voluntatis, voluntarium in causa, seu in alio est, quod nec actionem, nec imperium voluntatis in se terminat continetur tamen in causa connexa cum illo, hac ratione morbus in esu immoderato, ebrietas in nimio potu prævisa est voluntaria, & imputabilis. Ad hoc genus voluntarij duo requiruntur, nempe causæ connexio cum eventu, & ejus præcognitio saltem probabilis aut dubitatio. Secus à omni cognitione causæ ut connexæ cum effectu nequit esse voluntaria, ac imputabilis conjunctio causæ cum effectu, siquidem ex definitione voluntarij *num. 3.* constat, quod hoc debeat procedere à voluntate ut cognoscente, de quo plura infra.

Dices primò! causa causæ est causa causati per illam, sed causa existit à voluntate, & æque existit ab illa, sive cogno-

scatur, sive non cognoscatur effectus, ergò existit effectus à voluntate etiam non præcognitus, consequenter etiam non præcognitus est voluntarius.

Resp. distinguo majorem, causam causæ est causa purè physica causati concedo majorem, est causa intentionalis causati subdistinguo: si præcognitio causati præcedat, concedo majorem, secus si non præcedat: effectus non prævisus existeret mediata à voluntate ut à causa purè physica, non ut à causa intentionalis, cum nihil volitum, quin præcognitum.

Dices secundò plures effectus non prævisi in causa imputantur, sed quod imputatur est voluntarium, ergo plures effectus non prævisi in causa sunt voluntarij, major probatur primò ex S. Th. *1. 2. q. 20. a. 4. si eventus, ait, sequens non sit cognitus, & per se sequitur ex tali actu, & ut in pluribus secundum hoc eventus addit ad bonitatem & malitiam:* sic ait, quod fructus auditorum addat ad bonitatem concionantis: percutiens morte non secuta non fiat irregularis, secus si sequitur.

Probatum secundò: eadem prima major ex S. Th. 2. 2. q. 64. a. 8. danti operam rei illicita imputatur homicidium: quia incurritur irregularitas etsi homicidium non praveatur, & in decreto distinctione 50. plures sunt Canones punientes homicidia casualia in dantibus operam rei illicita, homicidia autem casualia non sunt praveata, ergo. Major patet, in equitante sine licentia, & clerico venante utrobique incurritur irregularitas, si quis equitando, aut clericus venando casu aliquem occidat.

Probatum tertio: ex occidente maritum, cui imputantur omnia damna uxoris, & prolium cum onere refarciendi illa etiam non praveata.

29. Respondeo ad primum distinctionem majorem, imputantur ad culpam nego majorem, ad poenam transeat major, minor est vera de imputabili ad culpam quod sit voluntarium; ut poena imputetur, non debet esse voluntaria.

Ad probationem primam majoris communis est responsio apud Soarez, & Palao, quod Palao, quod S. Th. velit imputari effectus esseque voluntarios, licet non praveantur certo, sed probabiliter, aut dubitative praveantur, unde non est homicida aut irregularis dans operam etiam rei illicita (uti facit percussus) si homicidium sit nullatenus praveatum.

Ad probationem secundam, idem respondetur, videlicet imputari homicidium & irregularitatem, etsi homicidium non praveatur certo, dummodo praveatur probabiliter, aut dubitative saltem in confuso, at si nec probabiliter, nec dubitative praveatur, non potest im-

putari homicidium nec irregularitas. Ad Canones respondebo post responsum ad probationem tertiam.

Ad probationem tertiam majoris concedo imputari occisori mariti omnia damna, etsi certo, & clare non praveata, dummodo sint probabiliter praveata, aut dubitative, seu in confuso, nego autem imputari, si nec in confuso cognoscantur, qualiter tamen semper praveantur, aut presumendum est praveari. Creditoribus tamen occisi non tenetur solvere debita (nisi forte occidat animo damnificandi creditores) ut docui in dissertationibus de Jure & Justitia, quia etsi damnum istud praveatum esset, occisor tamen est causa solum per accidens ejusmodi damni non intenti.

30. Nunc pergo ad Canones secundum quos homicidia quaedam sunt casualia, quaedam non casualia, sed voluntaria, aut mixta ex casuali, & voluntario: voluntaria sunt, quae fiunt ex proposito, seu animo occidendi, quo P. Joann. Marin. de Act. hum. D. 1. n. 67 in fin. reducit homicidium, dum quis ponit actionem, ex qua solet sequi mors, cum tamen ponit non animo occidendi sed vulnerandi, videturque tali annexa irregularitas, quam canones infligunt homicida voluntario.

Quidnam censendum sit casuale discordant DD. apud Pal. de Censuris D. 6. p. 15. §. 1. n. ac 2. ubi existimat in jure canonico probabilius casuale esse, si quis infligit vulnus, cui plerumque est mors annexa, si mors sequatur quia ejusmodi non censetur commissum ex proposito, uti & illud, quod ex inopinata rixa accidit, proinde secundum hos AA. etiam illa erunt casualia, quae duntaxat sunt voluta indirecte seu in causa saltem, dum hac

non est illativa talis effectus, nihilominus ejusmodi casualibus homicidijs est annexa irregularitas, etsi diversa ab illa, quæ committatur homicidium voluntarium, quia est facilioris dispensationis. Contra nulla incurritur irregularitas ex homicidio casuali tali secuto ex actione, quam quis posuit, nec dubitans, nec cogitans de morte. Homicidium mixtum ex casuali, & voluntario, vocat illud, quod sequitur ex actione, ex qua non semper nec sapè, sed aliquando mors sequitur: si tamen talis actio ponitur ex gravi negligentia, circa cavendum homicidium, incurritur irregularitas, minimè verò si sequitur ex levi negligentia *ex l. c. Presbyter de homicid.*

Canones etiam distinguunt inter homicidas operam dantes rei licitæ, & dantes operam rei illicitæ.

In postremis facilius præsumitur voluntas indirecta homicidij, maximè si actio illicita sit prohibita propter homici-

dij periculum, in tali enim in confuso, seu dubitative præcognoscitur homicidium; talis actio est hostilicidium Clericis vetitum, similem actionem exercentes fiunt irregulares secuto homicidio, quamvis sufficiens diligentia præcesserit ad id cavendum, & ideo sit homicidium inculpabile, quia eo in casu non homicidium punitur irregularitate, sed inobedientiâ circa materiam homicidij, ac violatio Sacræ observantiæ contra decentiam statûs Clericalis, ob hanc etiam, secus ob periculum homicidij est eisdem prohibita immoderata venatio, unde si mors sequitur, est de hoc, & irregularitate discurrendum, sicut dictum est de casuali homicidio; forum etiam externum eos punit ut irregulares. Totus hic numerus est approbatus à Joan. Marin. *de Act. hum. c. 1. n. 67. & 68.* Interim fixum sit in foro conscientia non incurri irregularitatem ex delicto sine peccato mortali, est enim poena gravis

§. VII.

De Voluntario formali, & interpretativo, ac quæ actiones validè, aut licitè fiunt dependenter à voluntario interpretativo.

31. **V**oluntarium directum, & expressum rectè dicitur formale, ac secundùm plures indirectum vocatur interpretativum Sporer. *tr. 1. Proem. c. 2. n. 20. & 23.* est tamen distinctio inter indirectum, ac interpretativum, quòd ut

observat Gervas. Præfacens. interpretativum non modò sit illud, quod ex facto aliquo, aut omissione sequitur, in quo convenit cum indirecto, sed etiam ex præsumpta alterius sive præsentis, sive absentis voluntate colligitur, idcirco etiam præsum-

sumptum, dicitur, ut si à superiore licentiam talem rogarem, verisimiliter mihi concederet.

Hujusmodi interpretativum voluntarium distinguitur duplex; unum conditionatum, alterum absolutum apud Hauld. *Theolog. Scholast. l. 2. n. 67.* Soarez. *1. 2. D. 1. §. 4.* Conditionatum est actus de facto, seu actu non existens, sed adesset, si occurreret objectum illi, qui præsumitur habere tale voluntarium, ut si superior actu non consentit, consentiret tamen in meum factum, quod facio ex præsumpto ejus consensu, si rogaretur. Absolutum est, quando prudenter ex quibusdam circumstantiis inferitur alterum actu habere voluntatem, ut à me hoc, aut illud fiat, quod sine ejus actuali consensu, hic & nunc fieri non potest licite, aut etiam valide, talis interpretativus absolutus consensus præsumitur in filia præsentem non contradicente parentibus pro ea Sponsalia contrahentibus *per n. 27* & in Episcopo, à quo petita est facultas excipiendi confessiones, etsi nullam edat Signum manifestans consensum, videns tamen petentem ingredi confessionale, non contradicit, cum posset, sed tacet, præsumitur enim actualiter consentire, hic actualis consensus, prout contraponitur expresso, vocatur etiam tacitus, seu implicitus, ab alijs voluntarium præsumptum absolutum actuale.

32. Hujus duplicis voluntarij interpretativi usus est frequens in actionibus moralibus, non tamen uterque sufficit ad quasvis actiones, licite, aut valide exercendas; nec etiam is, qui aliàs aliquibus personis permissus est, ut eo licite uti possint, sine discrimine concessus est omni-

bus. Ut ergo circa hoc discrimen detur, regula aliqua adferenda est, ex qua discerni valeat, in quibus actionibus sufficiat, aut non sufficiat consensus conditionatus, aut necessarius sit absolutus.

Pro decisione duo sunt notanda: unum est, quod quædam actiones, ut licite, & valide exercentur dependant à jurisdictione actuali, ut absolutio Sacramentalis, assistere matrimonio; quædam verò, ut citra culpam fiant, sufficit, si alter, ex cujus consensu possunt licite fieri, positivè non sit invitus, seu fiant eo non resistente.

Nunc statuo sequentem regulam: ad eos actus exercendos non sufficit voluntarium interpretativum conditionatum, quorum valor dependet à consensu absoluto, uti dependet illarum, quæ possunt jurisdictionem in exercente, cum eam non conferat consensus conditionatus, seu rati habitus alterius, si rogaretur, unde carens jurisdictione Sacerdos nequit valide absolvere, dependenter à tali voluntario, nec Sacerdos assistere matrimonio sine absoluto consensu Parochi Sponsum, nec ullus contrahere matrimonium ut procurator nomine alterius, sine hujus mandato, nec ullus contractus absolutus iniri, nisi adsit voluntas præsens signo aliquo manifestata. Non obstat, quod alterius negotium gerens altero ignato valide agat; quia negotia alterius gerens plerosque contractus celebrat suo nomine, iisque principaliter obligatur, habet tamen actionem *negotiorum gestorum*, vi cujus is, in cujus gratiam gesta sunt, servet ipsum indemnem, uti tradunt Jurisconsulti *L. 4. Instit. tit. 28. & ff. de negotijs gestis.*

33. E contra ex consensu interpretativo conditionato licite fiunt actiones, ad quorum liceitatem solum postulatur, ut alter non sit invitus positivè, quales sunt omnes, quæ malæ sunt præcisè, quia sunt rationabiliter prohibita, unde si nunc sint tales circumstantiæ, in quibus prudenter non possunt prohiberi, cessant esse malæ ex præsumpto voluntario conditionato, quod videtur sufficere Legislatorem non esse invitum; quare tunc est licita operatio *contra corticem legis*, ut loquitur P. Joan. Marin. *De Act. hum. D. 1. n. 73.* dans rationem quod Legislator si adesset, ita decerneret, & si hunc casum prævidisset, generalem prohibitionem non posuisset.

Et universaliter in dubio de extensione, & contractione obligationis objectivæ voluntatis, & materiæ in præcepto, in lege, & voto, contractu, & testamento interpretatio prudenter fit juxta voluntatem habitualement personæ mandantis, voventis, contrahentis, testantis: quia censetur voluisse id, quod voluisset si advertisset hunc casum, & quod decerneret, ac mandaret, si non esset Judex. Ita ille ex Less. *L. 2. de just. c. 18. nu. 72.* & *c. 41. n. 45. & 52.*

Inf. ulterius 1. Cum, ut Religiosus itinerans citra violationem paupertatis aliquid ab offerentibus accipiat, sufficiat, si superior non sit positivè invitus, sequitur sufficere tunc consensum interpretativum conditionatum.

Inf. 2. Ex simili consensu præsumpto creditoris licite differre potest solutionem debitor.

Inf. 3. Plures pœnitentes excusari posse à restitutione, nempe omnes prudenter credentes, quod si per se, aut per alios manifestarent debitum domino, hic condonaret, Ita Lug. *de just. D. 21. n. 53.* qui postea cum Sanch. *l. 7. mor. c. 19.* Navar. Less. excusas à furto usurpantes rem alienam inscio domino, dummodo non sit dominus invitus, quoad substantiam, prout non est, quando dominus rem talem dedisset, si accipiens petuisset, etsi sit invitus quoad modum, quo usurpans utitur re suâ, scilicet quod non petierit licentiam, tum facile posset.

Ex hoc principio multi excusant uxores, filios, famulos, amicos usurpatores rerum mariti, parentum, Dominorum &c. quos sequitur cit. Marin. *nu. 72.* allegans *c. Inter omnes 47. §.*

Recta de furtis.

§. VIII.

An in Religiosis præsumpta, seu interpretativa, aut saltem tacita voluntas Superioris locum habeat, ut non agant contra votum paupertatis.

34. **A**ffirmant apud cit. Marin Soarez *Sanch lib. Mor. c. 19. Lug. de Just. D. 10. 3. de Relig. l. 8. c. 11. n. 8. 3. §. 7* propter præsumptam voluntatem
R. P. Karch. Diss. **D** *supra*

superioris, quam si peterent, facile obtinerent, quibus favet Lessius mox citandus.

Hæc opinio videtur nimis laxa Lessio *lib. 2. de Just. c. 41. n. 29.* aliàs omnes ferè acceptiones, donationes, usus à superioribus concedi soliti honestarentur citra expressam licentiam, quia prudenter potest subditus Judicare sibi non denegandam licentiam, si hanc peteret; hoc autem tolerari non potest, saltem in ordinibus strictis, quoad usum rerum, & observantibus paupertatem. Unde citati DD. negant præfatæ regulæ extensionem ad observantiores voti paupertatis Religiones. Sanch. *n. 15.* Lugo *n. 124.* Soarez *n. 7.* Gormaz *to. 1. tr. de Alibus Hum. D. 5. à n. 206.* juxta hanc sententiam Superiores sunt involuntarij positivè non solum quoad modum, sed etiam quoad substantiam, Addunt Less. *num. 74.* Pal. *to. 3. tr. 16. D. 3. p. 23.* Marin cit. hæc non excusari à veniali, dum facilis est aditus ad Superiorem, etsi non sit invitus quoad substantiam, quia est invitus quoad modum.

Quapropter ut evitetur in Religiosis observantibus laxitas cit. Marin. *num. 73.* cum Less. cit. *num. 79.* dicit ad licitè accipiendum non sufficere te prudenter judicare, superiorem concessurum licentiam, si rogaretur, sed insuper necesse est prudenter credere, quòd superior non velit te in illis circumstantijs petere: sunt ad usum epikiæ, id est, interpretationis mentis Legislatoris facta à subdito, cum expressa ab illo haberi nequit, requiritur judicare non fuisse Legislatoris mentem nos obligare in tali casu, ita Less. Prudenter autem, subdit Marin, judicatur Supe-

riorem non velle nos petere, quando res urget, in rebus exiguis, & frequenter obvijs, & ad illa non est generalis, vel tacita voluntas saltem ad breve tempus, quæ facultas pro varietate Religionum est arctior, ut usus interpretatur. Ad hæc ulterius elucidanda, & firmanda.

35. Dico 1. Religiosum accipientem, aut expendentem aliqua sine scitu Prælati ex præsumptâ præcisè licentia conditionata, seu quam petitam non denegaret, non excusari à vitio proprietatis, id est, à peccato contra votum paupertatis ex genere suo mortali ita cit. Lug, Less, Sanch, Gormaz, Soarez *num. 7* quorum sententiam amplexus sum in *Dissertationibus Juridico-Theolog. de Jure & Just. num. 45.* ex hac ratione quod praxis sententiæ oppositæ enervaret regularem observantiam, cum pauca sint, quæ non judicentur probabiliter concedenda à superiore immediato, aut saltem mediato, puta à Generali, aut à Pontifice, aut hujus Nuncio, si prætenderentur, quæ praxis manifestè enervat observantiam paupertatis Religiosæ.

36. Dico 2. Prælati sub culpa mortali obligatur non habere talem consensum, vi cujus licentiâ non petita res usurpentur sive accipiendo, sive expendendo, sed regulariter debet esse invitus citati DD. prob. talem voluntatem Prælati sub mortali debet habere, qualis est necessaria, ut regularis disciplina non enervetur, votumque paupertatis non relaxetur, sed ad hunc finem est necessaria voluntas improbens modum ex præsumptâ præcisè voluntate conditionata explicata *num. 31.* acceptandi oblata ab alijs, & expendendi, &c.

Qua-

Quare modus subditi operandi citra petitam licentiam ita potest displicere, ut ratione illius velit retinere totum jus in substantiam rei, talémque usum reprobare intendat, quantum potest, debetque regulariter sic intendere in omni Religione disciplinata ita citati A. A.

Dixi *regulariter*, quia si ex circumstantiis colligitur Prælatus non fore invitum quoad modum, aut saltem non nisi leviter, tunc usus non foret contra Substantiam, sed ad Summum contra modum, propter quem præcisè non apparet grave peccatum, Lug. *num. 125*. Subdens *num. seq.* aliquando nec esse contra modum, ut si nunc non sit accessus ad Superiorem pro licentia, & prudenter præsumo, quòd non habeat voluntatem repugnantem, de qua videndus Lug.

37. Dico 3. Ut Religiosus licitè quidquam accipiat, aut expendat illasò voto paupertatis, certum est, non requiri explicitam, seu expressam Prælati licentiam, sed sufficere tacitam id est, præ-

sumptam actualem (de qua *num. 25. & seq.*) qualis est, quæ fundatur in consuetudine à Prælato scitâ nec reprobata, dum posset reprobari. Censetur enim consentire Lug. *num. 123*.

Dico 4. Etiam sufficere licentiam præsumptam conditionatam non præcisè sed cum addito isto, quòd Prælatus rogatus non solum daret licentiam, sed quòd nunc non habeat voluntatem resistentem, ac obligantem graviter, quoties, licentia non petitur, & licet modus displiceat, nolit tamen in his circumstantiis graviter esse illicitam substantiam rei, ita Lug. *num. 125*, ex omnium Sententia: sic enim actio non est injuriosa Domino saltem graviter, cum non fiat illo invito, non est proprietaria contra votum paupertatis, cum non fiat invito Superiore, nec fieret si Judicaretur esse contra voluntatem Superioris, Marin. *n. 75*. monens hoc voluntarium interpretativum non esse propriè, & positivè, sed negativè voluntarium, id est non involuntarium, seu non invitum.

ARTICULUS II.

De voluntario Indirecto seu in Causa.

38. **C**AUSA, & effectus ex illâ quadrupliciter se habere potest, 1. Ut uterque sit quid positivum, ut ebrietas secuta ex nimio potu. 2. Ut uterque sit quid negativum, ita sequitur omissio missæ ex omisso imperio eam audiendi. 3. Ut cau-

sa sit negativa, & effectus positivus, ut navis submersio ex ommissa à Nauclero gubernatione. 4. Ut causa sit positiva & effectus negativus, ut ommissio missæ ex voluntate eo tempore ludendi. De omnibus agendum est, sub principio, seu regula generali.

D 2

Cau-